

УДК 330.322

Лещук Г.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва
Прикарпатського інституту імені Михайла Грушевського
Міжрегіональної академії управління персоналом

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ К ДОМІНАНТА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

У статті проведено дослідження наукових підходів щодо трактування сутності понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційна привабливість регіону», а також запропоновано авторський підхід до визначення даних дефініцій. Виокремлено основні чинники впливу на формування інвестиційної привабливості регіону та відповідні її складові. Проведено групування методів та критеріїв оцінювання інвестиційної привабливості регіону, що сприятиме формуванню системного організаційного забезпечення інвестиційних процесів регіону та ефективному реалізуванню регіональних інвестиційних проектів й програм. Узагальнено проблеми підвищення та стабілізації інвестиційної привабливості регіонів, а також сформовано відповідні пропозиції щодо вирішення даної проблематики.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інфраструктура, регіон, методи, критерії оцінки.

Лещук Г.В. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ КАК ДОМИНАНТА РАЗВИТИЯ ИНФРАСТРУКТУРЫ РЕГИОНА

В статье проведено исследование научных подходов к трактовке сущности понятий «инвестиционная привлекательность» и «инвестиционная привлекательность региона», а также предложен авторский подход к определению данных дефиниций. Выделены основные факторы влияния на формирование инвестиционной привлекательности региона и соответствующие ее составляющие. Проведена группировка методов и критериев оценки инвестиционной привлекательности региона, способствовать формированию системного организационного обеспечения инвестиционных процессов региона и эффективному реализуемости региональных инвестиционных проектов и программ. Обзор проблемы повышения и стабилизации инвестиционной привлекательности регионов, а также сформированы соответствующие предложения по решению данной проблематики.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инфраструктура, регион, методы, критерии оценки.

Leshchuk H.V. INVESTMENT ATTRACTIVENESS AS A DOMINANT OF THE REGION'S INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT

The article is devoted to the research of the scientific approaches to the interpretation of essence of the concepts of «investment attractiveness» and «investment attractiveness of the region», as well as the author gives her approach to definitions of these issues. The main factors influencing the formation of investment attractiveness of the region and its components are allocated. The article is devoted to systematization of the methods and criteria of evaluation of investment attractiveness of the region, which will contribute to the formation of a system of organizational support of investment processes in the region and effective implementation of regional investment projects and programs. The problem of improving and stabilizing of the investment attractiveness in the regions are summarized, and the proposals for the solution of this problem are generated.

Keywords: investment attractiveness, infrastructure, region, methods, evaluation criteria.

Постановка проблеми. Розвиток інфраструктури регіонів зумовлює необхідність активізації інвестиційної діяльності за умов розробки відповідних механізмів управління та стимулювання інвестиційної привабливості інфраструктури регіону, яка є вирішальною ланкою всієї економічної політики держави й забезпечує стабільне економічне зростання країни в цілому та її регіонів зокрема. Водночас суттєві структурно-технологічні зрушення в економіці, ринкових та інформаційно-комунікаційній інфраструктурі вимагають відповідного інвестиційного забезпечення, що в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів спричиняє виникнення проблем визначення пріоритетності їхнього використання. Забезпечення інвестиційної привабливості інфраструктури регіону є стратегічним завданням розвитку та інтеграції у світовий економічний простір, що потребує досягнення Україною статусу інвестиційно-привабливої держави. Тому в умовах розвитку ринкових відносин, питання, що пов'язані із активізацією інвестиційних процесів, пошуком використання резервів підвищення ефективності регіональних інвестицій, що визначають привабливість галузі, регіону та економіки держави в цілому набувають пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні і методичні питання та проблеми шляхів підвищення інвестиційної привабливості регіонів досліджували такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як: Шаповалова О.М., Бражко О.В., Борсук О.М., Пого-

релова Т.В., Іщук С.О., Кулініч Т.В., Коренева Н.О., Корепанов Г.С., Ткачик Ф.П., Сидор Г.В., Давидовська Г.І., М.І. Долішній, С.В. Єкімова, Г.В. Козаченко, Т.В. Майорова та інші. Сучасними науковцями сформована значна кількість різноманітних методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів, проте недостатньо розробленими й дискусійними залишаються підходи до трактування сутності поняття «інвестиційна привабливість регіону», визначення системи показників, методів оцінки інвестиційної привабливості інфраструктури регіонів і застосування методів прогнозування її рівня. Формування системи показників, які забезпечуватимуть кількісне та якісне визначення рівня інвестиційної привабливості регіонів, сприятиме отриманню об'єктивної оцінки та прийняттю ефективних інвестиційних рішень в економічному просторі регіону.

Формулювання мети статті та завдань. Актуальність даної теми дослідження обумовлена тим, що ефективний розвиток інфраструктури регіонів залежить від застосування новітніх підходів до визначення, формування та залучення інвестицій, які визначають успіх в досягненні стабільного соціально-економічного розвитку країни, що в свою чергу формує передумови підвищення інвестиційної привабливості регіонів. Підвищення активності інвестиційної діяльності регіонів є однією з головних передумов стабілізації і розвитку економіки, але суб'єкти господарювання в умовах невизначеності стикаються з

такою серйозною перешкодою, як дефіцит інвестиційних ресурсів. Саме тому, необхідно більш ґрунтовно провести порівняльний аналіз наукових підходів до трактування сутності понять «інвестиційна привабливість» та «інвестиційна привабливість регіону»; виокремити чинники впливу на формування інвестиційної привабливості регіону та відповідні її складові; згрупувати методи та критерії оцінювання інвестиційної привабливості регіону; визначити проблеми підвищення та стабілізації інвестиційної привабливості регіонів, а також сформулювати відповідні пропозиції щодо вирішення даної проблематики.

Результати дослідження. Інвестиційна привабливість регіонів – незаперечний чинник стабільного соціально-економічного розвитку регіону і країни, яка в цьому процесі відіграє роль координуючого центру, запобігаючи економічній відокремленості регіонів. Подолання економічної кризи й формування об'єктивних передумов стійкого соціально-економічного розвитку регіонів неможливе без реального інвестування, оновлення основного капіталу, реструктуризації всієї фінансово-інвестиційної сфери й створення сприятливого інвестиційного клімату як важливої конкурентної переваги подальшого економічного розвитку інфраструктури регіону. Інвестиційна привабливість регіону є об'єктивними передумовами для інвестування і кількісно виражається в обсязі капітальних вкладень, які можуть бути залучені в інфраструктуру регіону, з урахуванням сфор-

мованого у ньому інвестиційного потенціалу і рівня інвестиційних ризиків. У сучасних наукових дослідженнях дефініція поняття «інвестиційна привабливість» характеризується узагальненими підходами у трактуванні (табл. 1). Серед науковців поширена думка, що інвестиційну привабливість доцільно розглядати по вертикалі: країна, регіон, галузь, підприємство та інвестиційний проект.

Інвестиційна привабливість регіону визначається як відповідність регіону головним цілям інвесторів, що полягають у прибутковості, безризиковості та ліквідності інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності є пріоритетною умовою стабільного розвитку регіонів, яка здатна залучити фінансові та матеріальні ресурси як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів, а також раціонально їх використовувати в найбільш пріоритетних галузях економічного простору регіону. При цьому інвестиційна привабливість характеризується через поєднання ознак, засобів, можливостей, що зумовлюють у сукупності потенційний платоспроможний попит на інвестиції в країні, регіоні, галузі. Залежно від часового горизонту аналізу, управління і прогнозування вона може бути поточною і перспективною. Оцінюючи інвестиційну привабливість певного регіону, рейтингові агентства враховують не лише природний і виробничий потенціал, наявність трудових і фінансових ресурсів, але й отримані оцінки політичної ситуації в ньому, рівень корупції чиновників та сферу судочинства.

Таблиця 1

Узагальнення наукових підходів до трактування сутності поняття «інвестиційна привабливість» та «інвестиційна привабливість регіону»

Автор	Науковий підхід
<i>Інвестиційна привабливість</i>	
О.В. Бражко [2]	інтегральна характеристика, достатня соціально-економічна, організаційно-правова, морально-психологічна і суспільно-політична зацікавленість суб'єкта інвестиційної діяльності вкладати свої кошти у той або інший об'єкт
С. О. Іщук, Т. В. Кулінич [4]	інтегральний показник, що об'єднує систему формальних і неформальних критеріїв, за якими визначається доцільність вкладення капіталу в потенційний об'єкт інвестування
Ткачик Ф. П. [7]	сукупність факторів, аналіз та оцінка яких вказує на можливість і доцільність вкладання коштів в той чи інший об'єкт і отримання певного ефекту від здійснення запланованих дій
Гунько В. І. [9]	сукупність природно-географічних, соціально-економічних, політичних та інших факторів, які формують уявлення інвестора про ефективність інвестування в об'єкти
Науменко О. В. [10]	відносне поняття, що відображає думку певної групи інвесторів відносно співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості і вартості фінансових ресурсів у тій або іншій державі, регіоні або галузі
<i>Авторський підхід</i>	<i>комплексна характеристика об'єкта інвестування за допомогою якісних та кількісних параметрів, заснованих на аналітичних і прогностичних даних, які відображають рівень ризику – ймовірності втрати інвестиційного доходу, рівень прибутковості використовуваних активів та доцільності інвестування у даний об'єкт</i>
<i>Інвестиційна привабливість регіону</i>	
Шаповалова О.М. [1]	наявність деякої сукупності інвестиційно-привабливих видів економічної діяльності; характеристики регіону як системи, що адекватніше відбивають сучасний стан та можливі перспективи його поступального розвитку
Коренева Н. О. [5, с. 6]	складна економічна категорія, яка являє собою сукупність об'єктивних можливостей і обмежень, що обумовлюють привабливість середовища і впливають на інтенсивність інвестування з урахуванням існуючих умов господарювання
Корепанов Г. С. [6, с. 14]	узагальнений рівень задоволення ринкових, фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів окремого інвестора щодо певної території, характеризується регіональними чинниками та може визначатися (оцінюватися) відповідними значеннями частинних та інтегральних оцінок
Ткачик Ф. П. [7]	створення належних умов інвестування з метою збільшення обсягу інвестиційних коштів в економіку регіону
Сидор Г.В., Давидовська Г.І. [8, с. 187]	якісна та кількісна характеристика об'єкта можливого інвестування в певний момент часу, що складається з сукупності як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів, впливає на рішення інвестора щодо доцільності інвестування у даний об'єкт та можливості здійснення інвестиційної діяльності
<i>Авторський підхід</i>	<i>інтегральний показник, який ґрунтується на сукупності економічно-фінансових показників, критеріїв державного, нормативно-правового, політичного, природно-кліматичного, демографічного, інфраструктурного і соціального розвитку, що визначають обсяги інвестування в економічний простір регіону та інтенсивність залучення інвестицій в основний капітал, оцінку інвестиційного потенціалу та інвестиційних ризиків</i>

Отже, поняття «інвестиційна привабливість регіону» розглядається як сукупність багатьох об'єктивних ознак, засобів і обмежень, що зумовлюють можливість залучення інвестицій в інфраструктуру регіону.

Вагомим аспектом при дослідженні дефініції інвестиційної привабливості регіону є питання взаємозалежності її складових, які узагальнено науковцями визначаються як інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики.

Інвестиційний потенціал регіону – це сукупність наявних у регіоні чинників виробництва і сфер вкладення капіталу, тобто це кількісна характеристика, що враховує основні макроекономічні характеристики, насиченість території факторами виробництва (природними та трудовими ресурсами, основними фондами, інфраструктурою тощо), споживчий попит населення та інші показники.

Також інвестиційний потенціал розглядають як сукупність інвестиційних ресурсів, складових тієї частини накопиченого капіталу, яка представлена на інвестиційному ринку у формі потенційного інвестиційного попиту, що має можливість перетворитися на реальний інвестиційний попит і забезпечує задоволення матеріальних, фінансових та інтелектуальних потреб відтворення капіталу [1; 5-7].

Узагальнено на інвестиційну привабливість впливають дві групи чинників: регіональні та об'єктні. До чинників, що формують інвестиційний клімат, відносять: політичні; економічні; нормативно-правові; інфраструктурні; природоохоронні; демографічні; природно-кліматичні (географічні). При цьому, ресурсними факторами, що впливають на інвестиційний клімат є: природні – поділяються на відтворювані і невідтворювані. Від так, оцінку інвестиційної привабливості характеризують, як, аналітичну процедуру розрахунку ступеня потенційної ефективності капіталовкладення і рівня та динаміки показників, що відображає ступінь інвестиційної привабливості регіону.

Слід відмітити, що у науковій літературі теоретично-методологічні підходи до оцінювання інвести-

ційної привабливості регіонів ґрунтуються на певних базових показниках та критеріях оцінки, які узагальнено доцільно представити наступним чином [3; 5-7]:

- рівень загальнооекономічного розвитку та нормативно-правового забезпечення регіону;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону;
- демографічний фактор і трудовий потенціал;
- рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури;
- рівень криміногенних, екологічних й інших видів ризиків, рівень загальної безпеки;
- рівень розвитку виробничої інфраструктури;
- рівень розвитку інституціональної інфраструктури;
- природно-ресурсний та природозахисний потенціал, стан довкілля;
- потенціал економічної інфраструктури та інформаційного забезпечення;
- інноваційний та науково-технічний потенціал;
- потенціал соціальної інфраструктури;
- потенціал транспортної доступності;
- потенціал та місткість споживчого ринку;
- рівень інвестиційної активності, концентрація й розподіл інвестиційного капіталу, розвиток прямих і портфельних інвестицій, інвестиційні переваги.

Узагальнені показники максимально відображують інвестиційну привабливість регіону та відповідають принципам достатності (всебічно характеризують регіони), припустимої мультиколінеарності (небажане дублювання показників), достовірності вихідної інформації (використання статистичних даних) [3].

На основі наведених базових показників та критеріїв оцінювання інвестиційної привабливості регіонів сформовано групування основних методів та критеріїв оцінювання інвестиційної привабливості регіону (рис. 1).

Окрім цього, при дослідженні системи чинників інвестиційної привабливості територій (і відповідних їм індикаторів) актуальним є застосування концептуальних засад методології UNCTAD, а саме: привабливість ринку (розмір ринку, купівельна спроможність, потенційні можливості зростання ринку); ціна і якість робочої сили (витрати на робочу силу, виробничі можливості, здоров'я, освіта); наявність необхідної інфраструктури (енергетика, транспорт, зв'язок); наявність природних ресурсів (сільськогосподарські ресурси, експлуатація природних ресурсів). При оцінюванні інвестиційної привабливості територіальних одиниць в Україні необхідним є врахування чинника «Безпека інвестиційної діяльності» (криміногенна, екологічна, політична), а також туристичний потенціал і національна самосвідомість населення регіону, що можуть бути виражені в лінгвістичній формі [6, с. 14]

Шаповалова О.М. у своїй науковій праці зазначає, що при оцінці інвестиційної привабливості регіонів особливу увагу слід приділяти відбору показників для визначення інтегрального показника рівня інвестиційної привабливості регіону. Серед

Рис. 1. Узагальнення методів та критеріїв оцінювання інвестиційної привабливості регіону

методів по визначенню інтегральної оцінки інвестиційної привабливості регіону автор виокремлює рейтинговий підхід, в якому відбивається наявність та врахування окремих її значень з позиції досвіду експертів, та ранжування як методу, що дозволяє врахувати відповідні кількісні та якісні показники [1]. Проте, вагомим негативним аспектом є те, що рейтинги інвестиційної привабливості регіонів в Україні визначаються за методикою та системою показників, запропонованими Інститутом реформ. Вона в основному ґрунтується на використанні показників, на які регіональні органи влади практично не можуть впливати, що зменшує можливості практичного використання цієї методики в процесі вдосконалення регіональної інвестиційної політики.

Таким чином, головними причинами, що зумовлюють зниження показників інвестиційної привабливості регіонів є: надмірний податковий і адміністративний тиск на бізнес; слабка розвиненість ринкових інститутів – корпоративного сектора, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості; низька конкурентоздатність вітчизняних товарів; недостатня інтегрованість у світову економіку; відсутність чіткої інвестиційної політики з відповідними механізмами реалізації на державному та місцевому рівнях; нестача оперативної інформації і внаслідок цього зменшення ефективності співпраці між суб'єктами ринку; інертність місцевої влади при залученні інвестицій, відсутність стимулів і механізмів для залучення інвестицій.

При цьому, основними пропозиціями щодо вирішення даних проблем можуть бути: зміни у нормативно-правовій базі із забезпеченням стабільних умов інвестування для іноземних та вітчизняних інвесторів; місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають посилити свою роль у створенні умов для покращання інвестиційної привабливості регіону; запровадження лізингових операцій як виду гарантованого товарного інвестування; впровадження ефективних механізмів адміністративного управління і модернізація владних структур; формування базових мобілізаційних ідей для території; підвищення конкурентоспроможності регіональної влади; впровадження регіональних бізнес структур в реалізацію пріоритетних національних проектів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, оптимальне досягнення цілей інвестування в інфраструктуру регіону, яке забезпечує виконання функції механізму управління інвестиціями, є оцінювання інвестиційної привабливості, яка відіграє роль з'єднувальної ланки між етапом аналізу, планування і прогнозування та етапом прийняття рішення про інвестування. Інвестиційна привабливість регіону визначається регіональними факторами інвестиційної привабливості – процеси, явища, дії, переважно об'єктивного характеру, що впливають на інвестиційну привабливість регіону і визначають

його територіальні особливості, а також регіональною інвестиційною політикою – процес, що визначає територіальні особливості регіону. На практиці це є дії державних і місцевих органів влади і управління щодо розвитку інвестиційного процесу в регіоні, пов'язані з удосконаленням нормативно-правової бази, надання пільг та заохочень для найбільш ефективних та значущих для регіону інвестиційних проєктів, розвитком інфраструктури з обслуговування суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантування безпеки діяльності підприємницьких структур. Таким чином, інвестиційна привабливість інфраструктури регіону – незаперечний чинник стабільного соціально-економічного розвитку регіону.

Перспективи подальших досліджень. Досліджені та проаналізовані концептуальні засади інвестиційної привабливості регіону будуть покладені в основу майбутніх наукових досліджень щодо розроблення алгоритму оцінювання інвестиційної привабливості інфраструктури регіону.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Шаповалова О.М. Формування системи показників інвестиційної привабливості регіону: автореф. дис. ... канд. ек. наук: спец. 08.00.05 – «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка»: / О.М. Шаповалова; Інститут економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 2010. – 22 с.
2. Бражко О.В. Особливості формування оцінки інвестиційної привабливості економіки / О. В. Бражко // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 12. – С. 16–20.
3. Погорелова Т. В. Статистичні аспекти оцінювання прямих іноземних інвестицій в Україну / Т. В. Погорелова, Т. С. Корольова // Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону: монографія / за заг. ред. канд. економ. наук, професора А. З. Підгорного. – Одеса: Атлант, 2012. – С. 72-92.
4. Ішук С. О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект / С. О. Ішук, Т. В. Кулініч // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 71–78.
5. Коренева Н. О. Статистичне забезпечення аналізу інвестиційної привабливості регіонів України: автореф. дис. ... канд. ек. наук: спец. 08.00.10 – «Статистика»: / Н. О. Коренева; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2008. – 22 с.
6. Корепанов Г. С. Статистичне оцінювання інвестиційної привабливості регіонів України: автореф. дис. ... канд. ек. наук: спец. 08.00.10 – «Статистика»: / Г.С. Корепанов; Національна академія статистики, обліку та аудиту. – Київ, 2015. – 22 с.
7. Ткачик Ф. П. Державна інвестиційна політика та її вплив на розвиток економіки регіону: автореф. дис. ... канд. ек. наук: спец. 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством»: / Ф.П. Ткачик; Національний університет державної податкової служби України. – Ірпінь, 2013. – 19 с.
8. Сидор Г.В., Давидовська Г.І. Інвестиційна привабливість регіонів / Г.В. Сидор, Г.І. Давидовська // Сталий розвиток економіки економіка. – 2015. – № 2. – С. 184-189.
9. Гунько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості / В. І. Гунько // Фінансовий простір. – 2013. – № 1 (9). – С. 21–25.
10. Науменко О. В. Напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства метою його розвитку / О. В. Науменко // Управління розвитком. – 2013. – № 21. – С. 21–23.